FIATAL MŰSZAKIAK TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAKA

Kolozsvár, 2003. március 21-22.

A MEZŐGAZDASÁGI GÉPESÍTÉS JELLEMZÉSE A GAZDASÁGI ÁTALAKULÁST KÖVETŐ ÉVEKBEN A MAGYARORSZÁGI TAPASZTALATOK ALAPJÁN

Dr. Hajdú József, Magó László

Summary

In the 90's was a tremendous change undergone in the agricultural production in Hungary as a result of the economical processes in our area. The change in the structure of landed property, the free market competition on the field of in- and outputs created new possibilities and dangers for the individual farmer and for the economical companies, cooperatives as well.

The aim of our investigations with the method of market-research at writing desk is to determine, what was the effect of the economical processes of the last decade in the agricultural mechanization, further if the nowadays investments provide a sufficient ground for assuring of the continuousness of the production.

1. Bevezetés

A '90-es években a térségünkben bekövetkezett gazdasági folyamatok hatására Magyarországon a mezőgazdasági termelést érintő jelentős átalakulás következett be. A birtokstruktúra átalakulása, az input/outputk terén a szabad piaci verseny kialakulása új lehetőségeket és veszélyeket teremtett mind az egyéni gazdálkodók, mind pedig a gazdasági társaságok és szövetkezetek számára, íróasztali piackutatás módszerével lefolytatott vizsgálataink célja annak meghatározása, hogy a mezőgazdasági gépesítésben minként követhető nyomon az elmúlt évtized gazdasági folyamatainak hatása, illetve napjaink beruházásai elégséges alapot nyújtanak-e a termelés folyamatosságának biztosításához

2. A mezőgazdaság gépesítésének fejlesztési igénye

Magyarországon alacsony a mezőgazdaság motorteljesítmény-ellátottsága, 1 ha mezőgazdasági területre 1,8 kW/ha motorteljesítmény jut. Alacsony a traktor- és arató-cséplőgép sűrűség. Egy

traktorral 48,5 ha területet kell megművelni, egy arató-cséplőgépre 276 ha betakarítandó terület jut. Ezek a számok nemzetközi összehasonlításban alacsony ellátottsági szintet tükröznek, fejlesztésre szorulnak.

A mezőgazdaság gépesítésének fejlesztési feladatai kettősek:

- A gépellátottság javítása, a gépsűrűség növelése. A megváltozott üzemi és birtokszerkezetet kiszolgálni képes gépkapacitások létrehozása. Ez különösen a családi gazdaságok körében a gépellátottság szintjének növelését teszi szükségessé.
- A használatban lévő, elöregedett, túlhasznált gépek korszerűbbre cserélése. A technológiai korszerűsítések gépigényének kielégítése.

A mezőgépi kínálatnak ezen fejlesztési feladatok megvalósulását kell elősegíteni úgy, hogy műszaki megoldásokban és árban megfelelő választékkal álljon a beruházni szándékozó gazdaságok rendelkezésére.

3. A mezőgazdasági gépeket vásárlók köre

Magyarországon a statisztika 958 ezer mezőgazdasági tevékenységet folytató földterülettel rendelkezőt tart nyilván. Ezeknek 70 %-a 1 hektár alatti földterületet használ. Gépesítési igényük minimális, elsősorban a hobby kategóriába sorolható. Az 1 és 10 ha közötti földterülettel rendelkező mintegy 230 ezer gazdaság is csak részleges gépesítési igénnyel jelentkezik a piacon. A gépesítés szempontjából figyelemre méltó az a 56 ezer gazdaság, amely 10 hektár feletti földterülettel bír, ezen belül is a mintegy 4800 - 100 hektár feletti területtel rendelkező - közepes- és nagybirtok.

A mezőgazdasági termőterület 51,7 %-át egyéni gazdasági (vállalkozói, őstermelői) formában működő gazdaságok használják. A termőterület 32,2 %-át használják a gazdasági társaságok (Kft.-k, Rt.-k, Bt.-k stb.) és 15,1 %-át a szövetkezetek.

A gépberuházásokból 43,2 %-ban veszik ki részüket az egyéni gazdaságok, 46,6 %-ban a gazdasági társaságok és 9,5 %-ban a szövetkezetek.

Az elkövetkező években várható, hogy a birtokkoncentráció révén csökken a gazdaságok száma, és növekszik egy-egy vállalkozás vásárlóereje.

4. A mezőgazdasági gépeket forgalmazók köre

Intézetünk 2002-ben 813 gépkereskedőt regisztrált. Ez a szám 2003-ban 960-ra nőtt. Ezek között megtalálhatók az országos értékesítő hálózattal rendelkező generálimportőrök, a saját gyártású gépeket forgalmazó gépgyártók, az egy-egy régiót átfogó viszonteladók és egy-egy termékkörre szakosodott kisebb vállalkozók.

A gépkereskedők zöme 72 %-a kevés tőkével rendelkező kisvállalkozás 22 %-uk már szélesebb vevőkörrel és szolgáltatással rendelkező közepes vállalkozás, és 6 %-uk korszerűbb létesítményekkel, vevőszolgálattal is bíró nagyobb vállalkozásnak tekinthető.

A jövőben a jelenlegi forgalmazói struktúrában változás feltételezhető. A tőkekoncentráció révén a vevőket jobb színvonalon kiszolgálni képes, hálózatba tömörült nagyobb kereskedelmi egységek száma növekszik.

5. A mezőgépi kínálat

A magyarországi mezőgépkínálatban több mint 68.000 különféle géptípus és típusváltozat szerepel. A traktorkínálat 58 (19 keleti és 39 nyugati) traktorgyár 1350 traktor típusára és azok típusváltozatára terjed ki. A gabona arató-cséplő gépekből 252 különböző típus és típusváltozat szerepel a kínálatban 10 (3 keleti és 7 nyugati) gyártótól. Ekéből 1815, vetőgépből 1872 típus található a piacon. Még ennél

is több 2664 a választható permetezőgépek típusa és típusváltozata. Kaszálógépekből 882 különféle típus kapható 44 gyártótól. Szemestermény-szárítókából is több mint 1000 típus közül választhatnak a magyar beruházók. A fejőgép kínálat is meghaladja a 640 különféle típust és típusváltozatot. A számokból is látszik, hogy a kínálatban és választékban jelen van a világ mezőgépgyártásának zöme a magyarországi piacon.

6. A mezőgazdasági gépberuházások, a gépforgalom alakulása

A 90-es évek elején a gépberuházások negatív csúcsokat döntöttek, majd az évtized közepétől fokozatosan emelkedtek. Egy-két évet leszámítva a növekedés dinamikus volt. Ezt ösztönözte a mezőgazdaság szerkezeti átalakulását követően fellépő géphiány, a korszerűsítési igény és katalizálta az állami szubvencionálás. A gépbeszerzések révén évente 70-130 ezer közötti új gép állt munkába. A gépberuházásokban résztvevő gazdaságok száma éves viszonylatban meghaladta a 30-35 ezret. **(1. ábra)**

1. ábra: Mezőgazdasági gépberuházások nominál értéken (1991- 2002)

A gépek vásárlására felhasznált pénzügyi források között a legnagyobb részt 42-43 %-ot a gazdaságok saját erőként mobilizálható pénzeszközei tették ki. A bankhitel és lízing aránya 29-31 %-ot, az állami szubvenció pedig 25-27 %-ot tett ki.

A beruházáson belül a legnagyobb értéket a traktorok és a magajáró betakarítógépek (gabona arató-cséplő gépek) képviselték. Ezek vásárlására fordítottak a gazdaságok a felhasznált pénzügyi források 54 - 58 %-át. A fennmaradó részben vásároltak munkagépeket, öntözőberendezéseket, takarmányfeldolgozó és anyagmozgató gépeket, állattartáshoz szükséges berendezéseket.

A főbb mezőgazdasági ágazatok közül a vásárolt gépeknek több mint 80 %-a a növénytermelési ágazatba került, csupán 7-8 %-ot tett ki az állattartásba került gépek aránya és 11-22 %-ot a többi termelő ágazat gépberuházása.

A mezőgazdaság által vásárolt gépek reláció szerinti megoszlása db. ill. érték szerint a **2. ábrán** látható.

Traktorokból az elmúlt tíz év átlagában évi 3091 db-ot vásároltak a gazdaságok. Ez azonban 1732 és 5960 db/év között változott.

Az évente vásárolt mennyiség a magyar traktorállománynak csak 2,7 %-át teszi ki. Figyelemmel a traktorpark állapotára ez a mennyiség kevés, mintegy dupláját kellene a mezőgazdaságnak beruháznia ahhoz, hogy a traktorkapacitás érezhetően növekedjen és az állomány sűrűsödjön. A mezőgazdaság által vásárolt traktorok zöme - több mint 75 %-a - 100 LE alatti teljesítménykategóriába tartozik.

2. ábra: A beruházott gépek reláció szerinti megoszlása (2001. év)

A traktorok éves eladási listáját az MTZ/Belorusz vezeti, az értékesített traktoroknak több mint 50 %-át ez a típuscsalád teszi ki. Az évente eladott traktorok 70 %-a a keleti traktorgyártóktól származik, 30 %-át adják a vezető nyugati traktorgyártók a New Holland, John Deere, Case-IH stb.

A gabona arató-cséplőgépek éves eladása is nagy ingadozást mutat. Az elmúlt tíz év átlagában évente 317 db gabonakombájn került értékesítésre, amely a meglévő állománynak 2,6 %-át teszi ki. Az értékesítésre került arató-cséplőgépek zöme a nagyobb teljesítményű 10 kg/s áteresztőképesség feletti kategóriába tartozott. Az eladott mennyiség zöme a New Holland, Claas és a John Deere márkák közül került ki.

A magyarországi mezőgazdasági gépforgalom a világ mezőgépforgalmának legfeljebb 1,0-1,5 %-át teszi ki, tehát nem olyan jelentős, mégis fontos számunkra, hogy a mezőgazdaság technikai megújulásához széles kínálatot biztosítson ez a piac számunkra. Ugyanakkor reméljük, hogy a világpiac legfontosabb szereplőinek is fontosak a magyarországi vásárlók és jelenlétükkel erősítik a piaci kínálatot.

Irodalom

- Hajdú József:** (2002) „A magyar mezőgazdaság gépberuházásai 2001-ben”, Mezőgazdasági Technika XLIII évf. 3. szám, p. 12-14.
- Hajdú József, Magó László:** (2002) „A magyar mezőgazdaság gépellátottsága és gépberuházásai”, III Alföldi Tudományos Tárgyalkodási Napok, Mezőtúr, 2002. október 17-18. 4. kötet, p. 26-31.
- László Magó:** (2002) „Economically Reasonable Using of Different Power Machines According to the Farm Sizes”, Hungárián Agricultural Engineering, Periodical of the Committee of Agricultural Engineering of the Hungárián Academy of Sciences, Vol. 15/2002. p. 79-82.

Dr. Hajdú József tud. főosztályvezető - **Magó László** tud. segédmunkatárs

FVM Mezőgazdasági Gépesítési Intézet, 2100 Gödöllő, Tessedik S. u. 4.

Tel: 36-28-511-621; 36-28-511-689; Fax: 36-28-420-960; E-mail: laszlomago@fvmmi.hu